

นักกฎหมายเล่าเรื่อง (Storytelling from Lawyer)

โอกาสและประสบการณ์การศึกษากฎหมายในญี่ปุ่น: มุมมอง จากโครงการ Young Leaders' Program (YLP)

สาขากฎหมาย

Opportunities and Experiences of Legal Education in Japan:
Perspectives from the Young Leaders' Program (YLP) in Law

โชคชัย เนตรงามสว่าง*

นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยคิวชู

Chokchai Netngamsawang

LL.M. Student, Kyushu University

วันที่รับบทความ 6 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ 10 มิถุนายน 2568

* อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการอัยการ, สำนักงานอัยการสูงสุด, นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา; นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; อีเมลติดต่อ netngamsawang.chokchai.269@s.kyushu-u.ac.jp และ chokchai.ne@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอประสบการณ์ของผู้เขียนในฐานะพนักงานอัยการของประเทศไทยที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ Young Leaders' Program (YLP) สาขากฎหมาย ณ มหาวิทยาลัยคิวชู ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นโครงการทุนการศึกษาภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ประเทศญี่ปุ่น (MEXT) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ในภูมิภาคเอเชียให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในบริบทระหว่างประเทศ บทความนี้ให้ภาพรวมของโครงสร้างหลักสูตรกฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจระหว่างประเทศ (International Economic and Business Law: IEBL) เนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือกที่เชื่อมโยงกับกฎหมายเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความยั่งยืน การฝึกงานเชิงเปรียบเทียบ กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ ระบบการประเมินผลที่เน้นการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ตลอดจนนำเสนอมุมมองที่ได้รับจากการเรียนร่วมกับนักศึกษาต่างชาติ นอกจากนี้ยังนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเข้าร่วมโครงการในอนาคต และเสนอแนวทางการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเพื่อที่จะนำความรู้จากต่างประเทศกลับมาพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า โครงการ YLP ไม่เพียงแต่ยกระดับศักยภาพของบุคลากรภาครัฐไทยเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างเครือข่ายและเปิดวิสัยทัศน์ให้กับผู้เข้าร่วมในบริบทระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: โครงการ YLP; มหาวิทยาลัยคิวชู; การพัฒนาผู้นำภาครัฐ

Abstract

This article presents the author's experience as a Thai public prosecutor selected to join the Young Leaders' Program (YLP) in Law at Kyushu University, Japan, a scholarship program supported by the Japanese Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT) to develop new leaders in the Asian region with the potential to drive public policies in an international context. The article provides an overview of the International Economic and Business Law (IEBL) curriculum structure, compulsory and elective courses related to economic law, technology, and sustainability, a comparative internship, a thesis preparation process, an assessment system that emphasizes participation, analytical thinking, and a link to practical application, and presents perspectives gained from studying with international students. It also provides recommendations for future participants and suggests support from government agencies to bring knowledge from abroad back to develop the country tangibly. This article suggests that the YLP program not only enhances the potential of Thai public sector personnel but also helps build networks and opens up visions for participants in an international context.

Keywords: Young Leaders' Program (YLP); Kyushu University; Public Sector Leadership Development

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกถูกขับเคลื่อนด้วยข้อมูล การค้าระหว่างประเทศ และเทคโนโลยี การศึกษากฎหมายจำเป็นต้องก้าวข้ามกรอบของการศึกษาและการตีความเฉพาะกฎหมายภายในประเทศไปสู่การทำความเข้าใจบริบทของกฎหมายเชิงเศรษฐกิจ การบริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹ นักกฎหมาย โดยเฉพาะในภาครัฐ จึงควรมีโอกาสเรียนรู้จากระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างมุมมองและทักษะที่สามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นประโยชน์กับประเทศของตน

โครงการ Young Leaders' Program (YLP) สาขากฎหมาย คือหนึ่งในโครงการทุนการศึกษาสำคัญที่จัดขึ้นโดยรัฐบาลญี่ปุ่นผ่านกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology: MEXT)² โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ในระดับภูมิภาคเอเชียและประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะบุคลากรภาครัฐที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำในอนาคต โครงการนี้เปิดรับนักศึกษาจาก 17 ประเทศ³ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งสามารถสมัครผ่านหน่วยงานรับสมัคร ได้แก่ สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด โดยเน้นการคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในสายกฎหมายอย่างต่อเนื่องมากกว่า 3-5 ปี และมีอายุไม่เกิน 40 ปี⁴

¹ Sergii Vasyliiev and others, **Legal Globalisation and Economic Systems**, Baltic Journal of Economic Studies, (November 2023).

² สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย, **ข้อมูลทุนรัฐบาลญี่ปุ่น (Monbukagakusho:MEXT)** [ออนไลน์], 27 เมษายน 2568. แหล่งที่มา: https://www.th.emb-japan.go.jp/itpr_th/jis_study.html?fbclid=IwAR2VSrjq-bQfO_Dc4yLqqSoYgtx82FrMlWAEzsYbDvfkOZbAOc3lrjXb4I

³ MEXT, **Application Guidelines Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student (LAW)** [Online], 27 April 2025. Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

⁴ สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย, **ข้อมูลทุนรัฐบาลญี่ปุ่น (Monbukagakusho:MEXT)**.

โครงการ YLP จะเป็นการเรียนกฎหมายในหลักสูตรกฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจระหว่างประเทศ (International Economic and Business Law: IEBL) ที่จัดสอนโดยบัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคิวชู (Kyushu University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติของญี่ปุ่นและเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ⁵ โดยศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปี การเรียนการสอนทั้งหมดเป็นภาษาอังกฤษ⁶ ซึ่งผู้เรียนจะได้ลงทะเบียนเรียนในวิชาต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์ กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ และกฎหมายเปรียบเทียบ (การฝึกงาน) และทำวิทยานิพนธ์ตามความสนใจของผู้เรียนอันเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร⁷

จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานอัยการ ประเทศไทยได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ YLP รุ่นปี 2024 ณ มหาวิทยาลัยคิวชู พบว่าโครงการนี้ไม่เพียงเป็นการศึกษาต่อในต่างประเทศในเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านกฎหมายกับนักศึกษานานาชาติ การสร้างเครือข่ายวิชาชีพกับเพื่อนร่วมรุ่นจากประเทศต่าง ๆ โดยถือเป็นหนึ่งในจุดเด่นที่ช่วยขยายมุมมองของผู้เขียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งในด้านกฎหมายและการบริหารนโยบายระดับสากล และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่บทบาทของการเป็นผู้นำยุคใหม่ในอนาคต

ประเทศไทยในฐานะประเทศที่กำลังพัฒนา มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคลากรที่สามารถนำความรู้จากต่างประเทศกลับมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติ โครงการ YLP เป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างประเทศที่ช่วย

⁵ THE - Times Higher Education, **Kyushu University** [Online], 27 April 2025. Source: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/kyushu-university>

⁶ MEXT, **Guidelines for Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student** [Online], 27 April 2025. Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlG-hUMyy7KzLFU->

⁷ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, (Fukuoka: Kyushu University, 2024), p. 8.

สนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะในภาคการศึกษากฎหมายที่ยังต้องการการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญที่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมาย สังคม และเศรษฐกิจในระดับสากล โดยในบทความนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอภาพรวมและข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงการ YLP ตั้งแต่หลักเกณฑ์และกระบวนการสมัครและการคัดเลือก โครงสร้างหลักสูตร รายละเอียดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยควิซุ ประสิทธิภาพของผู้เขียน และข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจสมัครทุนนี้ในอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาระดับนานาชาติของบุคลากรภาครัฐของไทย

2. ความสำคัญของการศึกษากฎหมายในบริบทนานาชาติ และบทบาทของโครงการ YLP

2.1 การเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในยุคโลกาภิวัตน์ และการนำกฎหมายมาใช้แก้ปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากแรงผลักดันของเทคโนโลยี และโครงสร้างทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ไม่มีพรมแดนมากขึ้น ความรู้หรือการค้าขายระหว่างประเทศ กฎหมายในยุคปัจจุบันจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในขอบเขตของรัฐชาติ (Nation-state) อีกต่อไป⁸ แต่ต้องเข้าใจในฐานะเครื่องมือที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาและปรับตัวเข้ากับข้อเท็จจริงและบริบทที่เปลี่ยนไป การเรียนกฎหมายในปัจจุบันจึงไม่อาจเป็นเพียงการจดจำถ้อยคำในบทบัญญัติ แต่จำเป็นต้องมองเห็นบริบทของกฎหมายอย่างเข้าใจ⁹ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ นักกฎหมายจึงควรเรียนรู้ให้เข้าใจว่าบทบัญญัติต่าง ๆ กำเนิดขึ้นอย่างไร อะไรคือปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย และจะสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและทันกับยุคสมัยได้อย่างไร

⁸ Aydin Atılgan, *Global Constitutionalism*, (Berlin: Springer, 2018), p. 7.

⁹ James Campbell, *Jurisprudence and Socio-Legal Studies: Intersecting Fields*, *Journal of Law and Society*, Volume 51 Issue 4 (October 2024), p. 252.

ปัจจุบันปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจจำนวนมากมีลักษณะเป็น “ปัญหาข้ามพรมแดน” เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ¹⁰ ปัญหาแรงงานและสิทธิมนุษยชน หรือการระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านี้จึงไม่ได้เกิดขึ้นจากรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น แต่ถูกผลักดันจากทั้งพันธกรณีระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กฎหมายเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน (Corporate Sustainability Due Diligence Directive: CSDDD) ของสหภาพยุโรป¹¹ เพื่อให้บริษัทต่าง ๆ รับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม หรืออนุสัญญาปารีสว่าด้วยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งกฎเกณฑ์ของกฎหมายเชื่อมโยงและกระทบกันกันไปทั่วโลกและห่วงโซ่อุปทาน

นักกฎหมายที่สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายภายในประเทศกับกฎหมายระหว่างประเทศ ย่อมสามารถมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ตลอดจนเจรจาในเวทีระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษากฎหมายในบริบทนานาชาติจึงกลายเป็นทักษะสำคัญของนักกฎหมายยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับโลกที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2 ภาพรวมของโครงการ YLP และความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนาผู้นำ

โครงการ YLP เป็นโครงการทุนรัฐบาลญี่ปุ่นที่บริหารจัดการโดย MEXT ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่โดยเฉพาะจากภาครัฐของประเทศกำลังพัฒนา โดยแบ่งออกเป็นหลายสาขา ได้แก่ กฎหมาย การบริหารธุรกิจ การแพทย์ และนโยบายสาธารณะ¹² สำหรับสาขากฎหมาย โครงการนี้ดำเนินการโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคิวชู ประเทศ

¹⁰ Anuwar Ali and others, *Challenges and Prospects of International Law in the 21st Century* [Online], 2 May 2025. <https://doi.org/10.20944/preprints202405.1893.v1>

¹¹ สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย, สหภาพยุโรปผ่านข้อกำหนด CSDDD ด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม กับผลกระทบต่อภาคธุรกิจไทย [ออนไลน์], 30 เมษายน 2568. แหล่งที่มา: <https://globalcompact-th.com/news/detail/1525>

¹² สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย, ข้อมูลทุนรัฐบาลญี่ปุ่น (Monbukagakusho:MEXT).

ญี่ปุ่น เปิดรับนักศึกษาจากประเทศต่าง ๆ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย มองโกเลีย เกาหลีใต้ และอุซเบกิสถาน รวมทั้งสิ้นประมาณ 15 คนต่อปี¹³ การเรียนการสอนในหลักสูตรนี้ดำเนินการเป็นภาษาอังกฤษ¹⁴ และออกแบบมาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วิชาชีพนักกฎหมายในบริบทระหว่างประเทศ¹⁵

โครงการ YLP มิได้จำกัดเป้าหมายไว้เพียงการให้ความรู้ทางกฎหมาย แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำในระดับนานาชาติ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกงานในสำนักงานกฎหมาย การเยี่ยมชมศาลและองค์กรของรัฐ การสัมมนากับผู้พิพากษา อัยการ และนักกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงการทำวิทยานิพนธ์ที่เน้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างระบบกฎหมาย โดยเฉพาะระบบกฎหมายของประเทศผู้รับทุนกับประเทศต่าง ๆ

โครงการ YLP คัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการที่มีศักยภาพการเป็นผู้นำในประเทศของตนเพื่อสร้างเครือข่ายนักกฎหมาย ดังนั้น นอกเหนือจากความรู้ในเชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมโครงการยังได้พัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงส่วนบุคคล และสามารถต่อยอดเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศได้อีกด้วย การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่หลากหลายเช่นนี้ช่วยเปิดมุมมองให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเข้าใจระบบกฎหมายของตนเองจากภายนอก และมองเห็นแนวทางในการพัฒนานโยบายสาธารณะในประเทศตน โดยเฉพาะกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการค้าระหว่างประเทศและธุรกรรมในเชิงพาณิชย์¹⁶

¹³ MEXT, Application Guidelines Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student (LAW), p. 1.

¹⁴ Ibid., p. 4.

¹⁵ Ibid., p. 6.

¹⁶ Ibid.

3. โครงการ YLP ในบริบทของประเทศไทย

3.1 การส่งบุคลากรไทยเข้าร่วมโครงการและความสำคัญต่อการพัฒนาภาครัฐของไทย

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะบุคลากรภาครัฐที่ต้องทำหน้าที่ในระบบราชการที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ และการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ โครงการ YLP จึงเป็นโอกาสสำคัญที่ประเทศไทยใช้ในการส่งเสริมศักยภาพของข้าราชการรุ่นใหม่ในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และวิสัยทัศน์ระดับสากล

ในแต่ละปี สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด จะเป็นผู้คัดเลือกและเสนอชื่อบุคลากรในสังกัดของตนเพื่อเข้าร่วมโครงการนี้ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติด้านวิชาชีพ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ และศักยภาพในการนำความรู้กลับมาใช้ในประเทศไทย โดยผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อจะเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกขั้นสุดท้ายโดยรัฐบาลญี่ปุ่น¹⁷ การส่งบุคลากรไทยเข้าร่วมโครงการนี้ จะสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ในระบบกฎหมายเปรียบเทียบ ช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชิงนโยบายและความเข้าใจในปัญหาระหว่างประเทศ¹⁸ และเป็นการสร้างเครือข่ายกับผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายจากประเทศต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค

การเข้าร่วมโครงการ YLP ไม่เพียงมุ่งเสริมความรู้ทางกฎหมายในเชิงวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังมีผลต่อการยกระดับคุณภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะในยุคที่หน่วยงานของประเทศไทยต้องปรับตัวตามหลักธรรมาภิบาล การจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการเคารพสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐานสากล ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนได้เรียนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองของญี่ปุ่นที่ทำให้ผู้เขียนเห็น

¹⁷ Ibid., p. 4.

¹⁸ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฟูกูโอกะ, ประธานศาลฎีกา ลงนามความร่วมมือด้านวิชาการเพื่อส่งผู้พิพากษาไปฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยคิวชู [ออนไลน์], 27 เมษายน 2568. แหล่งที่มา: <https://fukuoka.thaiembassy.org/th/content/103058-ประธานศาลฎีกา-ลงนามความร่วมมือด้านวิชาการ-เพื่อส่งผู้พิพากษาไปฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยคิวชู?page=5d84845b15e39c38400061aa&menu=5d84845b15e39c38400061bb>

ถึงหลักการสำคัญของกฎหมายปกครองญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับหลักการเปิดเผยข้อมูลให้กับสาธารณะทราบและการทำคำสั่งทางปกครองที่ต้องให้เหตุผลที่มีความคล้ายคลึงกับมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยคำพิพากษาศาลฎีกาของญี่ปุ่นได้วิเคราะห์หลังไปในรายละเอียดของเหตุผลของคำสั่งทางปกครอง¹⁹ ที่ไม่ได้เห็นคติเช่นนี้ในประเทศไทย จึงเป็นตัวอย่างที่ตืออย่างหนึ่งของการปฏิบัติราชการทางปกครอง

ในระดับนโยบาย การที่ภาครัฐไทยมีบุคลากรที่ผ่านการศึกษาจากระบบกฎหมายต่างประเทศจะช่วยเพิ่มศักยภาพของหน่วยงานในการวางรากฐานสำหรับการปฏิรูประบบกฎหมาย การปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และการสื่อสารในเวทีโลกได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่ต้องการความเข้าใจทั้งมิติทางกฎหมาย เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกัน

3.2 หลักเกณฑ์และกระบวนการสมัครโครงการ YLP

หลักเกณฑ์และกระบวนการสมัครเข้าร่วมโครงการ YLP สาขากฎหมาย จะเป็น การดำเนินการผ่านหน่วยงานรับสมัคร กล่าวคือ ผู้สมัครจะต้องยื่นใบสมัครผ่านหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้เสนอชื่อ ได้แก่ สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด โดยการคัดเลือกมุ่งเน้นที่คุณสมบัติของผู้สมัครทั้งในด้านวิชาการ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ และประสบการณ์ในการทำงาน

1) คุณสมบัติของผู้สมัคร

ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามประกาศของสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นและหน่วยงานต้นสังกัดในประเทศไทย โดยหลักเกณฑ์ทั่วไป เช่น เป็นผู้มีสัญชาติไทย และอายุไม่เกิน 40 ปีบริบูรณ์ ณ วันที่ 1 ตุลาคมของปีที่จะเข้าศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ และมีประสบการณ์ทำงานด้านกฎหมายอย่างน้อย 4 ปี นับจากวันที่สำเร็จการศึกษา มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับดี โดยมีคะแนน TOEFL

¹⁹ Judgments of the Supreme Court Case No. 2009 (Gyo-Hi) 91 [Online], 1 May 2025. Source: https://www.courts.go.jp/app/hanrei_en/detail?id=1110

iBT ไม่น้อยกว่า 80 หรือ IELTS ไม่น้อยกว่า 6.0 มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง และต้องกลับมาทำงานในประเทศไทยเมื่อสำเร็จการศึกษา²⁰

นอกจากนั้น คุณสมบัติบางส่วนอาจจะแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่คัดเลือก เช่น สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดว่าต้องเป็นข้าราชการตุลาการตั้งแต่ตำแหน่งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นขึ้นไปและรับราชการในตำแหน่งข้าราชการตุลาการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือข้าราชการศาลยุติธรรมที่ดำรงตำแหน่งในสายงานด้านกฎหมายที่เริ่มต้นจากระดับปฏิบัติการขึ้นไป และรับราชการในสำนักงานศาลยุติธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี ในวันปิดรับสมัคร²¹ หรือกรณีสำนักงานอัยการกำหนดเพิ่มเติมว่า กรณีเคยได้รับทุนไปศึกษา ณ ต่างประเทศ จะต้องกลับมาปฏิบัติงานแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีนับถึงวันปิดรับสมัครขอรับทุน²² อย่างไรก็ตามคุณสมบัติต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นว่า โครงการ YLP ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน และจะสามารถนำองค์ความรู้จากต่างประเทศกลับไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ขั้นตอนการคัดเลือก

ขั้นตอนในส่วนการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไป โดยผู้เขียนจะกล่าวถึงขั้นตอนคร่าว ๆ ของสำนักงานอัยการสูงสุด และขั้นตอนภายหลังการคัดเลือกของแต่ละหน่วยงานแล้ว ในส่วนของสำนักงานอัยการสูงสุดกระบวนการคัดเลือก

²⁰ MEXT, Application Guidelines Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student (LAW), p. 2.

²¹ สำนักงานต่างประเทศ, ประกาศคณะกรรมการคัดเลือกข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อเสนอชื่อขอรับทุนรัฐบาลญี่ปุ่นโครงการ Young Leaders' Program (YLP) เรื่อง การรับสมัครข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อเสนอชื่อขอรับทุนรัฐบาลญี่ปุ่น โครงการ Young Leaders' Program (YLP) ประจำปี 2567 [ออนไลน์], 27 เมษายน 2568. แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/21/iid/363802>

²² สำนักงานต่างประเทศ, ประกาศรับสมัครทุนรัฐบาลญี่ปุ่น เข้ารับการการศึกษาในระดับปริญญาโทด้านกฎหมาย โครงการ Young Leaders' Program (YLP) ประจำปี 2024 (พ.ศ. 2567) เดือนตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง เดือนกันยายน ๒๕๖๘ ณ มหาวิทยาลัยคิซุประเทศญี่ปุ่น [ออนไลน์], 27 เมษายน 2568. แหล่งที่มา: https://drive.google.com/drive/folders/1T8NklT_n1PdOzcChgkAPa5qAKKTfKaXN

จะเป็นการตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นตามที่ MEXT กำหนด และคัดกรองเอกสารต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงประวัติการศึกษา ผลคะแนนภาษาอังกฤษ และเรียงความเชิงนโยบาย

การเขียนเรียงความนี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่คณะกรรมการจะใช้ในการพิจารณาคัดเลือก โดยคณะกรรมการจะอ่านบทความและจะสัมภาษณ์โดยยึดข้อมูลจากเรียงความที่เขียนไป คำถามสำหรับเรียงความนี้จะมีความใกล้เคียงกันทุก ๆ ปี ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เช่น ในปีที่ผู้เขียนสมัครมีคำถาม 3 คำถาม คือ ข้อ 1. หัวข้อวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ปริญญาโทในสาขากฎหมายเศรษฐศาสตร์และธุรกิจระหว่างประเทศหรือกฎหมายเปรียบเทียบ โดยให้อธิบายประเด็นที่ต้องการวิจัย และหัวข้อวิจัยนี้จะช่วยสนับสนุนวิชาชีพในระยะยาวของเราอย่างไร (หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เมื่อได้เข้าร่วมโครงการแล้วยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้) ซึ่งผู้เขียนได้เสนอหัวข้อวิจัยคือ ข้อพิพาทเกี่ยวกับ ESG (Environment, Social, and Governance) ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ข้อ 2. ให้ยกตัวอย่างกฎหมายใหม่ที่เพิ่งประกาศใช้ หรือคำตัดสินของศาลที่สำคัญที่เพิ่งเกิดขึ้น โดยให้อธิบายความเป็นมาและลักษณะของกฎหมายใหม่ หรือคำตัดสิน ตลอดจนความเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ในข้อนี้ผู้เขียนได้อธิบายคดี อาคารชุดแอชตัน อโศก จากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด หมายเลขแดงที่ ส.19/2564 ข้อ 3. ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้สมัครที่เพื่อให้คณะกรรมการรับสมัครได้พิจารณา (ซึ่งอาจรวมถึงประสบการณ์ทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการ รางวัลทุนการศึกษาที่ได้รับ การเป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนความสำเร็จส่วนตัวที่สำคัญอื่น ๆ)²³

สำหรับขั้นตอนภายหลังการคัดเลือกของแต่ละหน่วยงานแล้วจะเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ โดยปกติจะดำเนินการที่สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะเป็นคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยคิวชู โดยพิจารณาทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพของผู้สมัครในการเป็นผู้นำของผู้สมัคร และคำถามส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรียงความที่เขียนตอบไป การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้ว มหาวิทยาลัยจะแจ้งผลไปยังคณะกรรมการ YLP ของ MEXT เพื่อพิจารณาอีกครั้ง สำหรับขั้นตอนช่วงนี้ผู้สมัครจะไม่ได้รับแจ้งความคืบหน้าแต่อย่างใด ซึ่งผล

²³ MEXT, **Essay Questions (Law)** [Online], 28 April 2025. Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

การสมัครจะถูกแจ้งภายหลังจากคณะกรรมการ YLP ของ MEXT พิจารณาแล้ว โดยสถานทูตจะเป็นผู้แจ้งผ่านมาทางหน่วยงานต้นสังกัดเท่านั้น²⁴

3) โอกาสและความท้าทายในการสมัคร

จำนวนทุนที่มอบให้แก่ประเทศไทยในแต่ละปีเท่าที่ผู้เขียนทราบจะอยู่ที่ประมาณ 2-3 ที่นั่ง นอกจากจำนวนผู้รับทุนที่มีจำกัดแล้ว ผู้สมัครทุกคนจะได้รับการประเมินโดยเปรียบเทียบกัน ดังนั้น แม้ผู้สมัครจะมีคุณสมบัติตรงตามที่ประกาศรับสมัครทุกประการก็อาจยังไม่ได้รับการคัดเลือก นอกจากนี้ ผู้สมัครที่ได้รับการเสนอชื่อจากหน่วยงานนั้น ๆ อาจไม่มีผู้ได้รับการคัดเลือกเลยก็ได้ (ไม่ได้เป็นโควตาตามหน่วยงาน) ซึ่งเป็นคำแนะนำที่ MEXT ได้แนะนำให้ผู้สมัครทราบ²⁵ ดังนั้น ผู้สมัครจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งในด้านภาษา ความรู้วิชาการ และการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายที่ชัดเจน

ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มโอกาสสำเร็จ ได้แก่ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือการบริหารราชการแผ่นดิน ความสามารถทางภาษาอังกฤษที่สื่อสารได้คล่องแคล่ว และการแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการนำความรู้จาก YLP ไปพัฒนาระบบราชการหรือกฎหมายของไทย นอกจากนี้ จดหมายแนะนำผู้สมัคร (Recommendation Letter) มีความสำคัญที่จะให้คณะกรรมการได้พิจารณาคัดเลือก โดย MEXT กำหนดให้มีจดหมายแนะนำจำนวน 2 ฉบับ จากหัวหน้างานหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่ผู้สมัครเข้าเรียนครั้งสุดท้าย²⁶ ผู้สมัครควรมีจดหมายแนะนำทั้งจากหัวหน้างานและอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยรับรองว่าผู้สมัครมีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมต่อโครงการ ซึ่งผู้สมัครควรศึกษารายละเอียดและติดต่อผู้ที่เขียนจดหมายแนะนำล่วงหน้า

²⁴ MEXT, Guidelines for Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Students, p. 1.

²⁵ Ibid.

²⁶ MEXT, Application Guidelines Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student (LAW), p. 4.

เพื่อให้ดำเนินการให้ทันเวลาและต้องทำตามรูปแบบและวิธีการที่ MEXT กำหนดไว้²⁷ อย่างเคร่งครัด

4. มหาวิทยาลัยคิวชูและโครงสร้างหลักสูตร YLP ที่มหาวิทยาลัยคิวชู

มหาวิทยาลัยคิวชู เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งของญี่ปุ่น ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2454 หรือในรัชสมัยเมจิที่ 43 โดยเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยชั้นนำเก่าแก่แห่งของญี่ปุ่นในระบบมหาวิทยาลัยหลวงที่ก่อตั้งขึ้นในยุคจักรวรรดิญี่ปุ่น (Imperial Universities) อันประกอบด้วย มหาวิทยาลัยโตเกียว มหาวิทยาลัยเกียวโต มหาวิทยาลัยโทโฮกุ มหาวิทยาลัยคิวชู มหาวิทยาลัยฮอกไกโด มหาวิทยาลัยเคโจ (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยแห่งชาติโซล) มหาวิทยาลัยโทโฮกุ (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน) มหาวิทยาลัยโอซากา และมหาวิทยาลัยนาโงยา²⁸

4.1 โครงสร้างของหลักสูตร YLP

มหาวิทยาลัยคิวชูได้จัดตั้งหลักสูตร IEBL ซึ่งเป็นหลักสูตรปริญญาโทแห่งแรกของญี่ปุ่นที่สอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดในปี ค.ศ. 1994 ภายหลังจากนั้นมหาวิทยาลัยคิวชูจึงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการดำเนินการโครงการ YLP สำหรับผู้นำรุ่นใหม่ จาก MEXT ในปี ค.ศ. 2001²⁹ โครงการ YLP เป็นหลักสูตรหนึ่งปีเช่นเดียวกับหลักสูตร IEBL ที่ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการบ่มเพาะนักกฎหมายในภูมิภาคเอเชียที่จะเป็นผู้นำรุ่นใหม่ในอนาคต และมีเป้าหมายที่จะสร้างเครือข่ายผู้นำประเทศที่จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และการวางแผนนโยบายระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย

โครงสร้างของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคฤดูใบไม้ร่วงและภาคฤดูใบไม้ผลิ โดยแต่ละภาคการศึกษาจะแบ่งย่อยออกเป็น 2 ไตรมาส รวมทั้งหมด 4 ไตรมาสในหนึ่งปี ได้แก่ ไตรมาสฤดูใบไม้ร่วง ไตรมาสฤดูหนาว ไตรมาสฤดูใบไม้ผลิ และไตร

²⁷ MEXT, Recommendation Form [Online], 27 April 2025. Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlG-hUMyy7KzLFU->

²⁸ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฟูกูโอกะ, ประธานศาลฎีกา ลงนามความร่วมมือด้านวิชาการ เพื่อส่งผู้พิพากษาไปฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยคิวชู.

²⁹ Kyushu University, Degree Programs in English [Online], 2 May 2025. Source: <https://www.isc.kyushu-u.ac.jp/programs-g.html#:~:text=Launched%20in%201994,M>

มาสดูร้อน³⁰ โดยนักศึกษา YLP จะเริ่มต้นการเรียนในไตรมาสฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งตรงกับเดือนตุลาคมของปี และสิ้นสุดในเดือนกันยายนของปีถัดไป

จุดเด่นที่สำคัญของหลักสูตรนี้ คือการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนร่วมกับนักศึกษาจากหลากหลายโครงการ อาทิ หลักสูตร CSPA (Comparative Study of Politics and Administration in Asia)³¹ โครงการ JDS (Japan Human Resource Development Scholarship)³² โครงการ JLTT (JICA Knowledge Co-Creation Program-Long Term Training)³³ และนักศึกษาจากหลักสูตรปริญญาโทนานาชาติ (LL.M.) ซึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่หลากหลาย ทั้งทางวัฒนธรรมและระบบกฎหมาย ซึ่งผู้เรียนจะมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการใช้กฎหมายในประเทศของตนเองกับนักศึกษาชาติอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นมิติสำคัญของการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์

ในแง่ของการเรียนการสอน หลักสูตรนี้มีความยืดหยุ่นสูง นักศึกษาสามารถเลือกวิชาเรียนได้อย่างหลากหลายทั้งจากหมวดกฎหมายกับเศรษฐกิจ กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ กฎหมายกับการพัฒนา กฎหมายขัดกัน กฎหมายกับเทคโนโลยี และกฎหมายกับปัญหาร่วมสมัย เป็นต้น โดยจะต้องมีการทำวิทยานิพนธ์และลงทะเบียนในวิชาบังคับบางรายวิชาเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานร่วมกัน ขณะที่วิชาเลือกสามารถออกแบบให้ตรงกับ

³⁰ International Programs in Law, Graduate School of Law, Kyushu University, **Courses & Academic Calendar 2024-2025** [Online], 27 April 2025. Source: <https://www.law.kyushu-u.ac.jp/programs/english/html/programs-admissions/courses/>

³¹ Management Office for the International Programs, Faculty of Law, Kyushu University, **Program Details** [Online], 26 April 2025. Source: <https://law.kyushu-u.ac.jp/cspa/program/>

³² Japan International Cooperation Center (JICE), **What is JDS Project?** [Online], 28 April 2025. Source: <https://jds-scholarship.org/aboutjds/whatJDS.html>

³³ International Programs in Law, Graduate School of Law, Kyushu University, **Master Program in Law (JICA-LL.M.)** [Online], 28 April 2025. Source: <https://www.law.kyushu-u.ac.jp/programs/english/html/programs-admissions/academic-programs/jica-ll-m/>

ความสนใจและเส้นทางอาชีพของผู้เรียนได้โดยตรง อย่างไรก็ตามนักศึกษาต้องลงทะเบียนรายวิชาที่เรียนขั้นต่ำ 20 หน่วยกิต โดยสามารถนับหน่วยกิตได้ไม่เกิน 6 หน่วยกิต ต่อไตรมาส³⁴

นอกจากนั้นนักศึกษายังสามารถลงทะเบียนในหลักสูตรเพิ่มเติม เช่น โครงการประกาศนียบัตรของสหภาพยุโรป (EU Diploma Program: EU-DP) โดยนักศึกษาจะต้องเข้าร่วมเรียนอย่างน้อย 2 เทอม และผ่านการศึกษอย่างน้อย 4 หน่วยกิต จากรายวิชาที่ได้รับการรับรอง พร้อมจัดทำวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับสหภาพยุโรปจึงจะได้รับประกาศนียบัตร EU-DP³⁵

การเรียนการสอนส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบบรรยายและสัมมนา โดยอาจารย์ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและนำเสนองานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสมัยใหม่ การประเมินผลประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน งานนำเสนอ และการสอบ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไปในบทที่ 5

โครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบนี้สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนของมหาวิทยาลัยคิซุในการมุ่งพัฒนาบุคลากรทางกฎหมายให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาในระดับสากล และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 วิชาบังคับ การทำวิทยานิพนธ์ และวิชาเลือกที่น่าสนใจ

โครงสร้างรายวิชาในหลักสูตร YLP ประกอบด้วย วิชาบังคับ ที่เน้นทักษะพื้นฐานและการทำวิทยานิพนธ์ และวิชาเลือก ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกเรียนตามความสนใจ จากรายวิชาที่จัดสอนซึ่งรวมถึงการเรียนร่วมกันกับนักศึกษาในหลักสูตรหรือคณะอื่น ๆ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ หรือหลักสูตร CSPA

1) การลงเรียนวิชาบังคับ เช่น วิชาเกี่ยวกับการเขียนงานทางวิชาการ ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย และวิธีในการศึกษากฎหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษา

³⁴ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, pp. 4-6.

³⁵ Kyushu University EU Centre, **Requirements for Graduate Students** [Online], 28 April 2025. Source: <https://eu.kyushu-u.ac.jp/en/eudp/requirement-graduate/>

กฎหมายในชั้นบัณฑิตศึกษา และสำหรับการค้นคว้าทางกฎหมายและการทำวิทยานิพนธ์ เช่น การหาหัวข้อวิจัย การตั้งสมมติฐาน การจัดทำข้อมูลอ้างอิง และวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ (การฝึกงาน)³⁶

วิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ (การฝึกงาน) เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาในโครงการ YLP ได้รับประสบการณ์ในการฝึกงานภาคสนาม (Clinical Study Program) เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ นอกจากการเรียนภาคทฤษฎี โดยเป็นการศึกษาดูงานจริง เข้ารับฟังคำบรรยาย และฝึกงานที่หน่วยงานต่าง ๆ เช่น เนติบัณฑิตยสภาแห่งจังหวัดฟูกูโอกะ³⁷ ศาลจังหวัดฟูกูโอกะ สำนักงานอัยการจังหวัดฟูกูโอกะ ศูนย์ช่วยเหลือทางกฎหมายจังหวัดฟูกูโอกะ³⁸ และสำนักงานกฎหมายที่ได้รับมอบหมาย ในหลักสูตรการฝึกงานผู้เขียนยังได้มีโอกาสเข้าร่วมการเสวนาและรับประทานอาหารร่วมกับผู้พิพากษาและอัยการญี่ปุ่น ได้มีโอกาสสอบถามถึงกับทำงานและการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่หาได้ยากสำหรับนักศึกษาต่างชาติ

สำหรับการฝึกงานที่สำนักงานกฎหมาย ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้ฝึกงานที่สำนักงานกฎหมาย Mannen Sougou³⁹ ซึ่งเป็นสำนักงานกฎหมายในเมืองฟูกูโอกะที่มีประสบการณ์ในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและพาณิชย์ ผู้เขียนได้มีโอกาสติดตามทนายความไปพบลูกค้า และเข้าร่วมสังเกตการณ์ขั้นตอนต่าง ๆ ในศาลจังหวัดและศาลเยาวชนฟูกูโอกะ และได้เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแรงงานในองค์คณะชี้ขาดคดีแรงงาน (Labor Tribunal) ที่ศาลจังหวัดฟูกูโอกะ นอกจากนั้นทนายความใน

³⁶ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, pp. 6-8.

³⁷ FukuokakenBengoshikai, **FUKUOKA BAR ASSOCIATION:ACCESS** [Online], 1 May 2025. Source: <https://www.fbent.jp/map/english.html>

³⁸ 日本司法支援センター本部所在地, **法テラス福岡 アクセス** [Online], 1 May 2025. Source: <https://www.houterasu.or.jp/site/chihoujimusho-fukuoka/access.html>

³⁹ Mannen, **Mannen Law Office** [Online], 1 May 2025. Source: <https://mannen-sougou.jp/#>

สำนักงานกฎหมายซึ่งเป็นที่ปรึกษากฎหมายของภาครัฐยังได้อธิบายถึงกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของญี่ปุ่นซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทย เช่น อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จัดทำสัญญา⁴⁰ ทำให้ผู้เขียนมีความเข้าใจในกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐในเชิงเปรียบเทียบมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนได้มีโอกาสติดตามนายความไปทำคดีอสังหาริมทรัพย์ของลูกความ และได้เรียนรู้การใช้กฎหมายเรื่องการก่อตั้งทรัสต์ (Trust Law) ในการวางแผนทรัพย์สินและการบริหารอสังหาริมทรัพย์ การเรียนรู้เรื่องทรัสต์นี้เป็นหนึ่งในแรงบันดาลใจที่สำคัญที่ทำให้ผู้เขียนนำแนวทางกฎหมายญี่ปุ่นเกี่ยวกับเรื่องการก่อตั้งทรัสต์มาเปรียบเทียบและเสนอเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการปฏิรูปกฎหมายของไทยในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุ⁴¹

2) การทำวิทยานิพนธ์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรปริญญาโทภายใต้โครงการ YLP โดยนักศึกษาทุกคนจะต้องจัดทำวิทยานิพนธ์ความยาว ไม่น้อยกว่า 50 หน้า⁴² เป็นผลงานวิชาการที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์อย่างมีระบบและการประยุกต์ใช้หลักกฎหมายในบริบทที่เกี่ยวข้อง การจัดทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรนี้ไม่ได้เป็นเพียงการศึกษาทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ประสบการณ์ทางวิชาชีพของตนเข้ากับการค้นคว้าเชิงลึกด้วย

ในกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ นักศึกษาจะได้รับการดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยกำหนดขอบเขตการศึกษา แนะนำแหล่งข้อมูล ตลอดจนให้คำแนะนำในการเขียน

⁴⁰ Cabinet Order on Budgets, the Settlement of Accounts, and Accounting (Summary Chapter VII (contract relation)), Imperial Order No. 165 of April 30, 1947, Art 71.

⁴¹ Center for Government and International Studies (CGIS) South, **Harvard Southeast Asia Studies Graduate Symposium 2025** [Online], 29 April 2025. Source: <https://asiacenter.harvard.edu/harvard-southeast-asia-studies-graduate-symposium-2025>

⁴² Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, p. 8.

ผลงานทางวิชาการ โดยผลงานที่สมบูรณ์จะต้องผ่านการประเมินโดยคณะกรรมการ⁴³ ซึ่งพิจารณาทั้งด้านเนื้อหา ความถูกต้องทางวิชาการ การใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ และความสามารถในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

3) รายวิชาเลือกที่น่าสนใจ เช่น รายวิชาที่เชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศ และการพัฒนา รายวิชาที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจดิจิทัลและความยั่งยืน รายวิชาด้านกฎหมายการเงิน เทคโนโลยี และการบริหารความเสี่ยง รายวิชาด้านกฎหมายเปรียบเทียบ และจริยธรรมร่วมสมัย รายวิชาด้านกฎหมายสหภาพยุโรปและการบูรณาการทางกฎหมาย

3.1) รายวิชาที่เชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศและการพัฒนา

วิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลในมุมมองกฎหมายเปรียบเทียบจะเป็นการเปิดมุมมองให้ผู้เรียนได้สำรวจและอภิปรายบทความวิชาการจากวารสารนานาชาติ เช่น Journal of Private International Law นักศึกษาจะต้องเลือกหัวข้อ อ่าน วิเคราะห์ และนำเสนอเปรียบเทียบในชั้นเรียน พร้อมร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนจากหลากหลายระบบกฎหมาย⁴⁴ ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดเชิงเปรียบเทียบและสร้างความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางกฎหมายอย่างแท้จริง

สำหรับการแลกเปลี่ยนมุมมองด้านกฎหมายนี้ ผู้เขียนได้เจอเพื่อนักกฎหมายจากประเทศฟิลิปปินส์แนะนำให้กฎหมายฟิลิปปินส์ไม่อนุญาตให้สามีภรรยาสมัครใจกันหย่าได้ อันเนื่องมาจากภูมิหลังทางศาสนา ปัจจุบันฟิลิปปินส์และวาติกันเป็นเพียงสองประเทศในโลกที่ไม่อนุญาตให้มีการหย่าโดยความยินยอม⁴⁵ ซึ่งถือเป็นความรู้ใหม่สำหรับผู้เขียน นอกจากนั้น หัวข้อการศึกษาและการนำเสนอของผู้เขียนในวิชานี้ยังทำให้ผู้เขียนได้เข้าไปต่อยอดในการนำเสนอผลงานทางวิชาการในหัวข้อเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย (Empowering Autonomy: Lessons

⁴³ Ibid., p. 12.

⁴⁴ Ibid., p. 27.

⁴⁵ Cheryl L. Daytec, *Till the Judge Do Them Part: The Prospect of Absolute Divorce in the Philippines*, Social Science Research Network, (August 2015).

from Japan's Supported Decision-Making and Trust Law Frameworks for Thailand's Aging Society) ที่มหาวิทยาลัยฮาวาร์ดอีกด้วย⁴⁶

วิชากฎหมายและการพัฒนา เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าใจประวัติศาสตร์การพัฒนาศรษฐกิจและการเมืองของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน โดยเชื่อมโยงกับบริบทของเอเชียตะวันออก เช่น ความสัมพันธ์กับเกาหลี จีน และสหรัฐอเมริกา⁴⁷ วิชานี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการพัฒนาทางกฎหมายในแต่ละประเทศไม่ใช่เรื่องของระบบกฎหมายเท่านั้น แต่ผูกพันอย่างแนบแน่นกับโครงสร้างอำนาจ การเมือง และวาทกรรมทางสังคม

3.2) รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและนโยบายด้านความยั่งยืนเป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่ผู้เขียนเลือกเรียน เช่น วิชาห่วงโซ่อุปทานและกฎหมาย (Global Value Chains and Law) ซึ่งได้นำผู้เรียนไปสำรวจประเด็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของธุรกิจในห่วงโซ่อุปทานระดับโลก (Global Value Chains: GVCs)⁴⁸ ทั้งในเชิงกฎหมายที่ไม่มีสภาพบังคับ (Soft Law) เช่น หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) และแนวทางขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) Guidelines)⁴⁹ รวมถึงกฎหมายที่มีสภาพบังคับ (Hard Law) เช่น กฎหมายห่วงโซ่อุปทานของเยอรมัน (German Supply

⁴⁶ Center for Government and International Studies (CGIS) South, Harvard Southeast Asia Studies Graduate Symposium 2025.

⁴⁷ Graduate School of Law, Kyushu University, Student Handbook LL.M./YLP 2024-25, pp. 41-42.

⁴⁸ Ibid., pp. 30-31.

⁴⁹ Sara L. Seck and Lisa Benjamin, *Evolving Business Responsibilities for Climate-Related Harms under the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights and OECD MNE Guidelines in Corporate Accountability and Liability for Climate Change*, Edited by Elbert de Jong, (England: Edward Elgar Publishing 2024), p. 54.

Chain Act (2021)) และ CSDDD ของสหภาพยุโรป⁵⁰ ในวิชานี้ผู้เขียนได้เจอเพื่อนนักกฎหมายจากประเทศเคนยาซึ่งได้ให้มุมมองว่ากฎหมายเหล่านี้อาจสร้างผลกระทบในเชิงลบกับประเทศกำลังพัฒนา เพราะมีต้นทุนที่สูงขึ้นในการแข่งขัน ซึ่งทำให้ผู้เขียนได้เห็นมุมมองความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของนักกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป

3.3) รายวิชาด้านกฎหมายการเงิน เทคโนโลยี และการบริหารความเสี่ยง เช่น วิชากฎหมายกับการเงิน และวิชากฎหมายกับเศรษฐศาสตร์ ซึ่งนักศึกษาจะได้ศึกษาพื้นฐานของการเงินองค์กร การเปิดเผยข้อมูล ESG⁵¹ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติเครื่องมือทางการเงินและการแลกเปลี่ยนของญี่ปุ่น⁵² ในขณะเดียวกัน วิชากฎหมายกับการบริหารความเสี่ยงจะอภิปรายถึงการประยุกต์ใช้กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะในหมวดที่มีความเสี่ยงสูง (High-risk AI Systems)⁵³

3.4) รายวิชาด้านจริยธรรมและกฎหมายร่วมสมัย

ผู้เขียนยังมีโอกาสลงเรียนในวิชากฎหมายกับชีวจริยธรรม (Bioethics and the Law) ซึ่งวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากเทคโนโลยีการแพทย์ เช่น การแก้ไขพันธุกรรม ความก้าวหน้าด้านชีวภาพ และการให้ความยินยอมโดยได้รับข้อมูล (Informed Consent) การเรียนวิชานี้ได้เปิดพื้นที่สำหรับการสนทนาเชิงจริยธรรมและกฎหมาย ซึ่งท้าทายกรอบความคิดเดิมของผู้เรียน และกระตุ้นให้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดพื้นฐาน เช่น ความเป็นมนุษย์ ชีวิต และเพศสภาพ⁵⁴

อีกหนึ่งวิชาที่น่าสนใจ คือ วิชาการสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งเป็นวิชาเกี่ยวกับการเขียนรหัสคำสั่งสำหรับนักกฎหมาย (Coding for Lawyers) ที่ร่วมสอนโดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ โดยเนื้อหาครอบคลุมพื้นฐานการเขียนโค้ด การออกแบบแอปพลิเคชัน

⁵⁰ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, p. 30.

⁵¹ Ibid., pp. 47-48, 74.

⁵² Financial Instruments and Exchange Act, Act No. 25 of April 13, 1948

⁵³ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, p. 58.

⁵⁴ Ibid., pp. 68-69.

ชั้น และแนวคิดเกี่ยวกับ AI⁵⁵ วิชานี้แสดงให้เห็นว่า ทักษะด้านเทคโนโลยีไม่ใช่เรื่องไกลตัวสำหรับนักกฎหมายอีกต่อไป

3.5) รายวิชาด้านกฎหมายสหภาพยุโรปและการบูรณาการทางกฎหมาย

วิชากฎหมายเกี่ยวกับสหภาพยุโรป⁵⁶ เป็นวิชาที่อธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างของสหภาพยุโรป หลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการเป็นกฎหมายที่มีผลโดยตรงและมีลำดับเหนือกว่ากฎหมายของรัฐ (Direct Effect and Supremacy)⁵⁷ รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและการลงทุนโดยเสรี (Free Movement of Goods and Capital) และกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสินทรัพย์คริปโต (European Crypto-assets Regulation: MiCA) และกฎหมายเกี่ยวกับการชำระเงิน (PSD2)⁵⁸

นอกจากนั้น ผู้เขียนยังเลือกเรียนวิชาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในระดับภูมิภาค (Regional Governance) ซึ่งเรียนร่วมกับหลักสูตร CSPA โดยเป็นการเรียนเกี่ยวกับความร่วมมือระดับภูมิภาคและการนำเสนองานวิจัย ในวิชานี้ผู้เขียนได้มีโอกาสนำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ESG ในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ในเวทีการประชุมของสมาคมออนไลน์ของการศึกษาด้านเอเชียของนักศึกษาในปี 2024 (ASOC (Asian Studies Online Consortium))

⁵⁵ Ibid., p. 72.

⁵⁶ Ibid., pp. 56, 79.

⁵⁷ Stefan Enchelmaier, *Supremacy and Direct Effect of European Community Law Reconsidered, or the Use and Abuse of Political Science for Jurisprudence*, *Oxford Journal of Legal Studies*, Volume 23 Issue 2 (June 2003), pp. 281.

⁵⁸ Directorate-General for Communication, **Payment Services Directive (PSD2): Regulatory Technical Standards (RTS) enabling consumers to benefit from safer and more innovative electronic payments** [Online], 1 May 2025. Source: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/memo_17_4961

Student E-Conference 2024)⁵⁹ ในเวทิดังกล่าวผู้เขียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าต่องานวิจัยจากผู้เข้าร่วมและผู้วิพากษ์

5. การประเมินผลการศึกษา

โครงการ YLP เป็นโครงการที่มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น และเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับการทำงานของนักกฎหมายในบริบทนานาชาติ โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้จากห้องเรียนไปใช้ได้จริง การเรียนการสอนร่วมกับหลักสูตรอื่น ๆ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีทางกฎหมายกับปัญหาในโลกความจริงโดยให้นักศึกษาได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางทางกฎหมายต่อประเด็นร่วมสมัยต่าง ๆ

ดังนั้น การประเมินผลของโครงการจะมาจากการประเมินผลในแต่ละรายวิชาเป็นหลักโดยไม่ได้จำกัดเพียงการสอบปลายภาคแบบข้อเขียน แต่ครอบคลุมทั้ง การมีส่วนร่วม และการอภิปรายในชั้นเรียน การนำเสนอในชั้นเรียน รายงานหรือบทความ การสอบแบบ Take-home และการเขียนแผนวิเคราะห์ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละรายวิชาและแนวทางของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นการประเมินผลที่เน้นกระบวนการมากกว่าคำตอบสำเร็จรูป

5.1 การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการนำเสนอ

ในเกือบทุกวิชา การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินผล โดยเฉลี่ยมีสัดส่วนร้อยละ 20-40 ของคะแนนรวม⁶⁰ โดยนักศึกษาจะต้องเตรียมการล่วงหน้าเพื่อร่วมอภิปราย อ่านเอกสารทางวิชาการ หรือบทความวิจัยก่อนเข้าชั้นเรียน พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามบริบทของประเทศตนเอง การประเมินผลในรายวิชาจึงเน้นการมีส่วนร่วมในเชิงวิชาการ

⁵⁹ Kyushu University Institute for Asian and Oceanian Studies, **ASOC Student E-Conference 2024** [Online], 28 April 2025. Source: <https://q-aos.kyushu-u.ac.jp/en/events/events-mutual/6227/>

⁶⁰ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, pp. 15-83.

ตัวอย่างเช่น ในวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลในมุมมองกฎหมายเปรียบเทียบ นักศึกษาจะได้รับมอบหมายให้อ่านบทความทางวิชาการจากวารสารนานาชาติ เช่น Journal of Private International Law หรือ Japanese Yearbook of International Law แล้วสรุปและนำเสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน พร้อมอภิปรายเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของประเทศของตน หรือวิชาการบังคับใช้และการดำเนินการตามอนุสัญญากรุงเฮก นักศึกษาต้องนำเสนอกรณีศึกษาเกี่ยวกับการใช้หรือไม่ใช้อนุสัญญากรุงเฮกในประเทศของตน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทั้งในเชิงกฎหมายและสถาบัน

ในวิชากฎหมายกับการเงิน และวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง ญี่ปุ่น นักศึกษาจะต้องจัดทำข้อมูลและนำเสนอเปรียบเทียบกฎหมายการเงิน การเปิดเผยข้อมูล ESG⁶¹ กฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายปกครองของประเทศตนเอง กับคดีศึกษาหรือกฎหมายของต่างประเทศที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นการฝึกฝนทักษะการสื่อสารทางกฎหมายและการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงนโยบายได้อย่างชัดเจน

การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญของการประเมิน เนื่องจากหลักสูตรเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เรียนที่มาจากหลากหลายประเทศและระบบกฎหมาย การวิเคราะห์ปัญหาในเชิงเปรียบเทียบจึงเกิดขึ้นได้จากการนำเสนอและการอภิปรายร่วมกันภายในห้องเรียนนั่นเอง

5.2 การสอบแบบ Take-home และรายงานปลายภาค

รายวิชาส่วนใหญ่จะใช้การสอบแบบ Take-home หรือให้เขียนรายงานวิจัยแทนการสอบในห้องเรียน โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องการการวิเคราะห์เชิงลึกหรือการเปรียบเทียบระบบกฎหมาย การสอบในลักษณะนี้มักให้เวลานักศึกษาในการทำข้อสอบ 24 ชั่วโมงหรือนานกว่านั้น เพื่อให้ นักศึกษาสามารถค้นคว้า อ้างอิง และเขียนคำตอบได้อย่างละเอียด

ในวิชากฎหมายสหภาพยุโรปเบื้องต้น การประเมินประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (20%) และการสอบ Take-home (80%)⁶² ซึ่งให้นักศึกษาตอบคำถามเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายสหภาพยุโรป นักศึกษาต้องแสดง

⁶¹ Ibid., p. 74.

⁶² Ibid., p. 56.

ความสามารถในการอธิบายหลักกฎหมาย พร้อมกับการเชื่อมโยงกับบริบทของประเทศตนเอง

ในวิชาการศึกษากฎหมายเบื้องต้น ผู้เรียนจะต้องส่งรายงานความยาว 1,500 คำ และเขียนแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนสั้น ๆ ทุกสัปดาห์ รวมถึงการนำเสนอภายในกลุ่มวิชานี้ประเมินความสามารถของนักศึกษาในการใช้แนวคิดเชิงทฤษฎี เช่น ความแตกต่างระหว่างกฎเกณฑ์กับมาตรฐาน (Rules vs. Standards) หลักการผู้หลีกเลี่ยงต้นทุนน้อยที่สุด (Least Cost Avoider) หรือการศึกษานิติเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Law and Economics) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายบริบททางกฎหมาย⁶³

5.3 การประเมินแบบกลุ่มและกิจกรรมพิเศษ

นอกจากการประเมินแบบรายบุคคลแล้ว หลายวิชาของหลักสูตรยังใช้การประเมินแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะในวิชาที่เน้นการออกแบบนโยบายหรือการวิเคราะห์ระบบกฎหมายที่ซับซ้อน เช่น ในวิชาห่วงโซ่อุปทานและกฎหมายมีการจัดกิจกรรมระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมาย (Hackathon) ที่ให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในระบบห่วงโซ่อุปทานโลก (GVCs) ซึ่งโจทย์เป็นการออกแบบแผนกลยุทธ์ของรัฐเพื่อออกกฎหมายหรือการออกแบบนโยบายเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและความเป็นธรรมทางสังคมในภาคธุรกิจ⁶⁴ หรือวิชากฎหมายกับการบริหารความเสี่ยงที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับ AI และนำเสนอแผนดังกล่าว⁶⁵ ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาจากคุณภาพของผลงาน ความร่วมมือภายในกลุ่ม และการนำเสนอแนวคิดในชั้นเรียน

5.4 การประเมินจากการฝึกงานและโครงการพิเศษ

การฝึกงานภาคสนาม ภายใต้โครงการ YLP และการฝึกงานที่สำนักงานกฎหมายนั้น นักศึกษาจะได้รับการประเมินโดยสำนักงานกฎหมายและทนายความที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ นักศึกษายังต้องมีการนำเสนอมุมมองที่ได้รับจากการฝึกงานผ่านการนำเสนอให้กับเนติบัณฑิตยสภาแห่งจังหวัดพะเยาในวันปิดการฝึกงานภาคสนาม นักศึกษาต้อง

⁶³ Ibid., pp. 33-34.

⁶⁴ Ibid., p. 33.

⁶⁵ Ibid., p. 58.

รายงานผลการปฏิบัติงานและการลงเวลา (Time Sheet) ในแต่ละวันตลอดช่วงเวลาฝึกงานและต้องจัดทำรายงานผลการฝึกงานเป็นเรียงความเปรียบเทียบระบบกฎหมายของญี่ปุ่นกับระบบกฎหมายอื่นภายหลังการฝึกงานสำเร็จ⁶⁶

ในกรณีที่นักศึกษาเลือกเข้าร่วมโครงการ EU-DP จะมีการประเมินเพิ่มเติม โดยศูนย์ EU จะพิจารณาว่านักศึกษาได้ลงทะเบียนเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับสหภาพยุโรปอย่างน้อย 4 หน่วยกิต และได้จัดทำรายงานวิจัย (Research Paper) ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรืองานวิจัยอื่นที่แยกต่างหากจากวิทยานิพนธ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์ประจำศูนย์ EU จะร่วมกันประเมินความสมบูรณ์ของงานวิจัยก่อนออกประกาศนียบัตร EU-DP⁶⁷ ต่อไป

5.5 วิทยานิพนธ์และการประเมินขั้นสุดท้าย

การจัดทำวิทยานิพนธ์จะมีการประเมินและตรวจสอบอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะสามารถติดตามความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาได้ โดยการประเมินวิทยานิพนธ์จะมีตั้งแต่การส่งเค้าโครงและหัวข้อ การส่งเนื้อหาขึ้นต่ำจำนวน 30 หน้า จำนวน 2 บท และแผนการเขียนภายในภาคการศึกษาแรก การส่งวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ และการสอบขั้นสุดท้าย⁶⁸ ส่วนการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เรียนควรติดต่อกับอาจารย์เป็นระยะ ๆ เพื่อให้อาจารย์ได้ตรวจแก้และแนะนำการจัดทำวิทยานิพนธ์ได้ภายในเวลาที่กำหนด

สำหรับผู้เขียนได้จัดทำวิทยานิพนธ์หัวข้อเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างก่อสร้างภาครัฐอย่างยั่งยืน ศึกษาการเปลี่ยนมาตรการภาคสมัครใจเป็นมาตรการภาคบังคับโดยเปรียบเทียบสหภาพยุโรปและประเทศไทย (Integrating Sustainability into Public Construction Procurement: From Voluntary Practices to Mandatory Standards in the EU and Thailand) ซึ่งมีที่มาจากประสบการณ์การทำงานในฐานะพนักงานอัยการคดีปกครอง ที่มีหน้าที่ดูแลการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ และมี

⁶⁶ Ibid., p. 52.

⁶⁷ Kyushu University EU Centre, **Requirements for Graduate Students**.

⁶⁸ Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, pp. 9-12.

โอกาสเห็นปัญหาการจัดการความยั่งยืนในระบบจัดซื้อจัดจ้างของไทย และผู้เขียนได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตร YLP มาใช้ในงานวิจัยเพื่อค้นคว้าทางวิชาการและเสนอแนะนโยบายสำหรับประเทศไทย

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

โครงการ Young Leaders' Program (YLP) สาขากฎหมาย ณ มหาวิทยาลัยคิซุ ภายใต้งานสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศญี่ปุ่น (MEXT) ถือเป็นอีกหนึ่งโอกาสอันทรงคุณค่าของบุคลากรภาครัฐไทย ในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและวิชาชีพด้านกฎหมายให้สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายเศรษฐกิจ และนโยบายสาธารณะ โครงการนี้ไม่เพียงเน้นการเรียนรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สัมผัสระบบกฎหมายของญี่ปุ่นผ่านการฝึกงาน การเสวนากับผู้เชี่ยวชาญ และการทำวิจัยที่สามารถนำไปพัฒนาประเทศของตนได้

การได้เรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาจากหลากหลายประเทศ เช่น มองโกเลีย เวียดนาม ลาว สิงคโปร์ เกาหลี เยอรมนี และฟิลิปปินส์ ทำให้ผู้เขียนได้แลกเปลี่ยนความคิดและมุมมองทางกฎหมายที่หลากหลาย ทั้งในเชิงวัฒนธรรมและระบบกฎหมาย การพูดคุยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การหย่าในฟิลิปปินส์ หรือผลกระทบจากกฎหมาย ESG ต่อประเทศกำลังพัฒนา ล้วนเป็นบทสนทนาที่เสริมสร้างความเข้าใจอย่างรอบด้าน การมีเพื่อนร่วมรุ่นที่เป็นนักการทูต ผู้พิพากษา อัยการ นักกฎหมายภาครัฐและภาคเอกชนจากประเทศต่าง ๆ ยังเป็นการสร้างเครือข่ายที่มีคุณค่าในเชิงวิชาชีพอีกด้วย

หลักสูตร IEBL ที่ผู้เขียนได้เข้าร่วมภายใต้โครงการ YLP มีลักษณะโดดเด่นตรงที่เน้นทั้ง “ความลึกทางทฤษฎี” และ “การประยุกต์ใช้จริง” โดยมีรายวิชาเรียนที่ทันสมัย เช่น กฎหมายกับเทคโนโลยี การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้าน AI กฎหมาย ESG ห่วงโซ่อุปทานโลก และกฎหมายสหภาพยุโรป นอกจากนี้ การทำวิทยานิพนธ์ยังทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะทางได้อย่างลึกซึ้งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ทำงานของตนเอง เช่น ผู้เขียนซึ่งเป็นพนักงานอัยการ ได้ศึกษาเรื่องความยั่งยืนในการจัดซื้อ

จัดจ้างภาครัฐ เปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของไทยกับสหภาพยุโรป ซึ่งผู้เขียนหวังว่าจะสามารถนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายต่อภาครัฐไทยได้ในอนาคต

นอกจากนี้ ระบบการประเมินผลที่ใช้การสอบแบบ Take-home การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอรายงาน และการประเมินจากการฝึกงาน ยังส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของผู้นำในยุคปัจจุบัน นักศึกษาจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้รับความรู้เท่านั้น แต่เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงบริบทในประเทศของตนกับระบบกฎหมายของต่างประเทศได้อย่างเป็นระบบ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ YLP

สำหรับการเตรียมตัวล่วงหน้า ผู้สนใจควรศึกษาหลักเกณฑ์การสมัครของแต่ละหน่วยงาน (สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และสำนักงานอัยการสูงสุด) อย่างละเอียด และควรวางแผนสะสมประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายเศรษฐกิจ หรือการบริหารราชการ เพื่อสร้างความโดดเด่นในการคัดเลือก

ในส่วนของการเขียนเรียงความและการสอบสัมภาษณ์ การเขียนเรียงความควรแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อวิจัย ความสนใจเฉพาะตัว และเป้าหมายในการกลับมาพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนการสัมภาษณ์ควรศึกษาสิ่งที่เขียนในเรียงความอย่างละเอียด และตอบคำถามอย่างมั่นใจ มีตรรกะชัดเจน และแสดงถึงความเข้าใจในบทบาทของกฎหมาย

สำหรับข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต้นสังกัด โดยเฉพาะหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียนควรสนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรในการเข้าร่วมโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ทั้งการประชาสัมพันธ์ การให้คำปรึกษาการสมัคร และการสนับสนุนหลังจากจบโครงการ เช่น การมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่ได้รับมา หรือเปิดพื้นที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เพื่อนร่วมงานและสาธารณะ ตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดประสบการณ์การเข้าร่วมโครงการ YLP ของสำนักงานศาลยุติธรรม⁶⁹

⁶⁹ สำนักงานต่างประเทศ, โครงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์จากการศึกษาและฝึกอบรมในต่างประเทศ ครั้งที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 [ออนไลน์], 2 พฤษภาคม 2568. แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/21/iid/466659>

โครงการ YLP เป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านกฎหมายระหว่างประเทศและการบริหารราชการสมัยใหม่ ด้วยหลักสูตรที่เข้มข้น หลากหลาย และเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในบริบทนานาชาติ โครงการนี้สามารถสร้างนักกฎหมายรุ่นใหม่ที่มีทั้งวิสัยทัศน์ ความรู้ และความเข้าใจในการขับเคลื่อนกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

รายการอ้างอิง

- สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย, ข้อมูลทุนรัฐบาลญี่ปุ่น (Monbukagakusho:MEXT) [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.th.emb-japan.go.jp/itpr_th/jis_study.html?fbclid=IwAR2VSrjq-bQfO_Dc4yLqqSoYgtx82FrMLWAExzsYbDvfkOZbAOc3lrjXb4l
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฟูกูโอกะ, ประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงนามความร่วมมือด้านวิชาการ เพื่อส่งผู้พิพากษาไปฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยคิวชู [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://fukuoka.thaiembassy.org/th/content/103058-ประธานสภาผู้แทนราษฎร-ลงนามความร่วมมือด้านวิชาการ-เพื่อส่งผู้พิพากษาไปฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยคิวชู?page=5d84845b15e39c38400061aa&menu=5d84845b15e39c38400061bb>
- สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย, สหภาพยุโรปผ่านข้อกำหนด CSDDD ด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม กับผลกระทบต่อภาคธุรกิจไทย [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://globalcompact-th.com/news/detail/1525>
- สำนักงานต่างประเทศ, โครงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์จากการศึกษาและฝึกอบรมในต่างประเทศ ครั้งที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/21/iid/466659>
- สำนักงานต่างประเทศ, ประกาศคณะกรรมการคัดเลือกข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อเสนอชื่อขอรับทุนรัฐบาลญี่ปุ่นโครงการ Young Leaders' Program (YLP) เรื่อง การรับสมัครข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อเสนอชื่อขอรับทุนรัฐบาลญี่ปุ่น โครงการ Young Leaders' Program (YLP) ประจำปี 2567 [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/21/iid/363802>
- สำนักงานต่างประเทศ, ประกาศรับสมัครทุนรัฐบาลญี่ปุ่น เข้ารับการการศึกษาในระดับปริญญาโทด้านกฎหมาย โครงการ Young Leaders' Program (YLP)

ประจำปี 2024 (พ.ศ. 2567) เดือนตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง เดือนกันยายน ๒๕๖๘ ณ มหาวิทยาลัยคิซุประเทศญี่ปุ่น [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://drive.google.com/drive/folders/1T8Nklt_n1PdOzcChgkAPa5qAkKTfKaXN

- Anuwar Ali and others, **Challenges and Prospects of International Law in the 21st Century** [Online], 2 May 2025. <https://doi.org/10.20944/preprints202405.1893.v1>

- Aydin Atilgan, **Global Constitutionalism**, (Berlin: Springer, 2018).

- Center for Government and International Studies (CGIS) South, **Harvard Southeast Asia Studies Graduate Symposium 2025** [Online], Source: <https://asiacenter.harvard.edu/harvard-southeast-asia-studies-graduate-symposium-2025>

- Cheryl L. Daytec, **Till the Judge Do Them Part: The Prospect of Absolute Divorce in the Philippines**, Social Science Research Network, (August 2015).

- Directorate-General for Communication, **Payment Services Directive (PSD2): Regulatory Technical Standards (RTS) enabling consumers to benefit from safer and more innovative electronic payments** [Online], Source: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/memo_17_4961

- FukuokakenBengoshikai, **FUKUOKA BAR ASSOCIATION:ACCESS** [Online], Source: <https://www.fben.jp/map/english.html>

- Graduate School of Law, Kyushu University, **Student Handbook LL.M./YLP 2024-25**, (Fukuoka: Kyushu University, 2024).

- International Programs in Law, Graduate School of Law, Kyushu University, **Courses & Academic Calendar 2024-2025** [Online], Source: <https://www.law.kyushu-u.ac.jp/programsinenglish/html/programs-admissions/courses/>

- International Programs in Law, Graduate School of Law, Kyushu University, **Master Program in Law (JICA-LL.M.)** [Online], Source: <https://www.law.kyushu-u.ac.jp/programs/english/html/programs-admissions/academic-programs/jica-ll-m/>

- James Campbell, **Jurisprudence and Socio-Legal Studies: Intersecting Fields**, Journal of Law and Society, Volume 51 Issue 4 (October 2024).

- Japan International Cooperation Center (JICE), **What is JDS Project?** [Online], Source: <https://jds-scholarship.org/aboutjds/whatJDS.html>

- **Judgments of the Supreme Court Case No. 2009 (Gyo-Hi) 91** [Online], Source: https://www.courts.go.jp/app/hanrei_en/detail?id=1110

- Kyushu University EU Centre, **Requirements for Graduate Students** [Online], Source: <https://eu.kyushu-u.ac.jp/en/eudp/requirement-graduate/>

- Kyushu University Institute for Asian and Oceanian Studies, **ASOC Student E-Conference 2024** [Online], Source: <https://q-aos.kyushu-u.ac.jp/en/events/events-mutual/6227/>

- Kyushu University, **Degree Programs in English** [Online], Source: <https://www.isc.kyushu-u.ac.jp/programs-g.html#:~:text=Launched%20in%201994,M>

- Management Office for the International Programs, Faculty of Law, Kyushu University, **Program Details** [Online], Source: <https://law.kyushu-u.ac.jp/cspa/program/>

- Mannen, **Mannen Law Office** [Online], Source: <https://mannen-sougou.jp/#>

- MEXT, **Application Guidelines Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student (LAW)**

[Online], Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

- MEXT, **Essay Questions (Law)** [Online], Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

- MEXT, **Guidelines for Japanese Government (MEXT) Scholarship for 2024 Young Leaders' Program (YLP) Student** [Online], Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

- MEXT, **Recommendation Form** [Online], Source: <https://drive.google.com/drive/folders/1tqixbUSmoPZYuwmnlg-hUMyy7KzLFU->

- Sara L. Seck and Lisa Benjamin, **Evolving Business Responsibilities for Climate-Related Harms under the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights and OECD MNE Guidelines in Corporate Accountability and Liability for Climate Change**, Edited by Elbert de Jong, (England: Edward Elgar Publishing 2024).

- Sergii Vasyliiev and others, **Legal Globalisation and Economic Systems**, Baltic Journal of Economic Studies, (November 2023).

- Stefan Enchelmaier, **Supremacy and Direct Effect of European Community Law Reconsidered, or the Use and Abuse of Political Science for Jurisprudence**, Oxford Journal of Legal Studies, Volume 23 Issue 2 (June 2003).

- THE - Times Higher Education, **Kyushu University** [Online], Source: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/kyushu-university>

- 日本司法支援センター本部所在地, 法テラス福岡 アクセス
[Online], Source: <https://www.houterasu.or.jp/site/chihoujimusho-fukuoka/access.html>